

Høgskolen i Bergen.

Dramaseksjonens vurdering av forslag til Forskrift for lektorutdanning for trinn 1-7 og trinn 5-10.

Våre høringskommentarer er forankret i en særlig interesse for kunstfagenes plass og betydning i fremtidens lærerutdanning og dermed den estetiske, kunstfagdidaktiske og kulturelle dimensjonen som kompetanseområde innen lektorutdanningenes undervisning og forskning. Vi betrakter det kunstfaglige kompetanseområdet både som et viktig bidrag til å realisere målet om å skape helhetlige, integrerte, attraktive og relevante profesjonsutdanninger, og som et bidrag til å skape kvalitet og relevans i de nye lektorutdanningene.

Spesielt er det viktig for oss å markere betydningen av at *drama* får revurdert sin status fra å være et såkalt *skolerelevant* fag til å være et *undervisningsfag* i lærerutdanningene.

Vi uttaler oss om begge forslagene til forskriftstekster under ett. Endringsforslag er markert med rød skrift.

Merknader til § 1 Virkeområde og formål

Det er viktig og bra at høringsutkastet definerer/presiserer hvordan uttrykket *forsknings- og erfaringsbasert* skal forstås, hvor det fremheves at *faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid* inngår som et lovfestet og integrert forsknings- og undervisningsområde i forskriftene. Dette er et viktig perspektiv som høringsutkastet ser ut til å ha glemt utover i tekstene. Vi har flere konkrete forslag nedenfor til å sette inn begrep som f.eks. kunst, kultur, skaping, form i forslaget til forskriftstekster begrunnet ut fra dette.

Merknader til § 2 Læringsutbytte

Vi vil for ordens skyld bemerke at selv om læringsutbytteformuleringene i høringsdokumentet er tuftet på hovedlinjene i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring nivå 7, ligger det i selve begrepet *livslang læring* at denne er kumulativ utover endt skolegang og utdanning: «De nye rammeverkene er ofte koblet til livslang læringsstrategier og er også i mange tilfeller åpne for læring som finner sted utenfor formell utdanning og opplæring, i arbeid og fritid.» (EQF – det europeiske rammeverket). Lærerutdanningene for fremtidens skole skal også ha dette perspektivet in mente. Her har kunstfagene både en særlig kompetanse og en etablert tradisjon (jfr. kulturskolen, SFO mm), en kompetanse som kan vise seg svært viktig i lys av utfordringene som dagens store folkevandringer fører med seg. Det er i stor grad tale om både en formidlingskompetanse og en kunst- og kulturkompetanse. Aktuell forskning viser at et utpreget elevaktiviserende fag som drama styrker elevenes kompetanse på EUs nøkkelkompetanseområder som morsmål, lære-å-lære, sosial- og medborgerkompetanse, entreprenørskap og kulturell kompetanse. Disse er alle områder som i EU-kontekst er sett i sammenheng med kompetanser for livslang læring (DICE 2010).

Merknader til § 3 Struktur og innhold

Utkastet til forskrift legger opp til å prolongere skillet mellom *skolerelevant* fag og *undervisningsfag*. Vi har etter GLU-reformen sett at dette har gitt svært uheldige utslag for fagområdet drama, slik at studietilbud og kurs er lagt ned ved flere lærerutdanningsinstitusjoner og at ordningens svekking av rekrutteringsgrunnlaget til fagområdets masterstudier truer fagets helhetlige kontinuitet. **Vi ber om at dette endres og slik at dramafaget får samme vilkår i forskriften som et undervisningsfag.** (Vi viser for øvrig til at samme problemstilling er reist i forbindelse med *spesialpedagogikk* i oversendelsesbrevet fra rammeplanutvalget til departementet (ref. 15/00803, s. 9, siste avsnitt).

Videre begrunnelse:

Drama har eksistert som kompetansegivende studietilbud på minst 60 sp-nivå ved institusjoner i norsk lærerutdanning siden 1971 – dvs 45 år - og fagområdet har pedagogiske røtter tilbake til antikken. Fagområdet har hatt en viktig funksjon i skolen siden *Normalplanen 1939*. Begrensningen til 30 sp for drama i GLU har kun vart i 3 år – og ble instituert uten evaluering eller faglig begrunnelse - men har allerede forårsaket merkbare ødeleggelser i fagets kompetanseutvikling.

Drama (og dans) er de eneste fagene som ikke er tatt hensyn til ut fra lektorforskriftenes vektlegging av «det helhetlige opplæringsløpet». Dramafaget har viktige forankringer i *barnehagen* og det er et eget fag i *videregående* (dans, drama musikk med fagforydninger) med studiekompetanse. Men drama har i dag ingen fagstatus i *grunnskolen*! Derimot har faget mastergrads- og Ph.D.-tilbud ved universitet og profesjonshøgskole, bl.a. Høgskolen i Bergen (HiB). Fagområdet har i Norge 6 professorer og 4 dosenter, og har utviklet gode nasjonale og internasjonale nettverk.

Et flertall av de faglige områdene som lektorforskriftene benevner som *skolerelevante* er primært *kompetanseområder*. De er viktige kompetanseområder, og utvilsomt «skolerelevante», men blant disse er det egentlig bare drama og spesialpedagogikk som kan definere seg som fag i betydningen egen disiplin, dvs. med faghistorie, begrepsapparat, vitenskapelig forankring, forskningstradisjon, profesjonskarakteristika mm. Vi støtter rammeplanutvalgets refleksjoner i oversendelsesbrevet til departementet om «behov for å opprettholde muligheten for studentene til å velge fag som ikke er skolefag» (15/00803, s. 5) og oppfordrer til at forskriftene finner muligheter til 60 sp forydninger også her. (Dessuten, så vidt vi nå vet, er det bare et tidsspørsmål når drama (og dans) gis fagstatus i grunnskolen).

Vi vil presisere at ingen metode, kompetanseområde eller arbeidsform kan realiseres med kvalitet uten forankring i et fag. Dette gjelder selvsagt også for drama. Drama trengs i fremtidens lærerutdanninger som egen undervisningsfagsmulighet og kan i tillegg realiseres som en skapende pedagogisk arbeidsform i alle andre fag i skolen.

Forskriftene foreslår at pedagogikkfaget skal ta ansvar for «kunnskap om religion, livssyn og etikk tilsvarende 15 studiepoeng» og at betegnelsen PEL skal endres. Vi er opptatt av at pedagogikkfaget fortsatt skal ha *elevkunnskap* som en del av sitt ansvarsområde. Det bidrar til å gjøre studieområdet pedagogikk mer konkret og elevfokusert, noe som er viktig i en lærerutdanning som har som ambisjon å være erfaringsbasert, helhetlig og integrert i forhold til undervisningsfagene, fagdidaktikken og ulike praksisarenaer. Vi anbefaler å beholde navnet *pedagogikk og elevkunnskap*. Samtidig vil vi foreslå å styrke lærerens kunst- og kulturkunnskap innenfor den foreslåtte 15 sp-enheten nevnt ovenfor, men slik at «kunnskap om religion, livssyn og etikk» får 10 studiepoeng og at et supplerende emne, «dramapedagogikk», får 5 studiepoeng. Disse to emneområdene har store muligheter (og tradisjoner) for å berike hverandre og vil bidra til å styrke lærerutdanningenes intensjon om å være dannende og forberedt for flerkulturelle utfordringer.

Vi merker oss at forskriftene åpner for felles undervisning i overlappende temaer mellom lektorutdanningene for trinn 1-7 og 5-10, og at dette bl.a. er tenkt i forhold til nødvendige egenferdigheter læreren trenger innenfor *praktiske og estetiske fag*. Vi bifaller denne eksemplifiseringen og oppfordrer til å gjøre den enda klarere presisert i forskriften. Ved HiB har vi f.eks. gode erfaringer med at drama som arbeidsform gir verdifulle skapende impulser og erfaringer på tvers av fagene i GLU-utdanningene. Det er viktig at lærerutdanningsinstitusjonene blir gjort oppmerksom på slike muligheter gjennom presiseringer eller eksemplifiseringer i forskriftene.

§ 1 Virkeområde og formål

Formålet med å oppgradere dagens grunnskolelærerutdanninger til masternivå er å få til en faglig og profesjonsrettet fordypning i alle fag. Vi ser det som viktig for en slik fordypning at begrepet «erfaringsbasert» (jfr. merknad til § 1) integreres i den innledende formuleringen: «*Forskriftens formål er å sikre at lærerutdanningsinstitusjonene tilbyr en integrert, profesjonsrettet, **erfarings-** og forskningsbasert grunnskolelærerutdanning på masternivå*».

Ut fra intensjonen om at utdanningene skal oppleves å være attraktive, relevante og kjennetegnes av «et nært samspill med profesjonsfeltet og det samfunnet skolen er en del av» foreslår vi å markere *kulturfeltet* som en slik spillarena. Dette begrunnes ut fra våre kommentarer til merknadene ovenfor, men også i forhold til *Opplæringslovens* sterke vektlegging av kulturaspekter, rapporten fra ekspertgruppen for kunst og kultur – *Det muliges kunst* og *Lærerløftets* ambisjoner om flere karriereveier for lærere. Vi foreslår formuleringen: «Utdanningen skal gi internasjonale perspektiver, sette lærerprofesjonen inn i en historisk, **kulturell** og samfunnsmessig sammenheng og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse».

Vi bifaller for øvrig forskriftenes markering av skolen som en institusjon for både «læring og danning».

§ 2 Læringsutbytte

Læringsutbytteformuleringene har en gjennomgående profesjonsrettet profil, men er i liten grad orientert mot undervisningsfaget. Forskriftene må sikre at ansvaret for *fagspesifikke* arbeidskrav blir delegert til fagmiljøene, og videre sikre at institusjonene kan dokumentere samme overordnede læringsutbyttekrav som masternivå innen samme fagfelt ved andre læresteder.

Lærerkandidater som søker høyere utdanning innenfor kunstfag, har i mange tilfeller et svakere faglig utgangspunkt enn søkere til andre fag. Det er få timer i grunnopplæringen og undervisningen blir ofte ivaretatt av lærere uten fagkompetanse. Mange studenter har heller ikke fagene i videregående opplæring. Dersom det skal være mulig å oppnå masternivå gjennom et 5-årig løp, må forskriften legge til rette for opptakskrav. I tillegg må det være retningslinjer som sikrer et høyere undervisningstimetall per studiepoeng i utøvende ferdighetsfag enn i teorifag.

Forslagene til forskrifter reduserer studiepoengene i masterfaget fra 180 til (minimum) 150 sp. For å unngå en reell svekking av det faglige nivået – dvs det motsatte av intensjonen – må deler av profesjonsfaget knyttes tettere opp mot masterfaget og i visse tema bli undervist av kompetente faglig ansatte i masterfaget. Vi vil gjerne også markere at det i selve fagundervisningen er inkorporert praksiselementer og praksiserfaringer som det er formålstjenlig at de faglig ansatte selv ivaretar.

Da vi allerede har introdusert overordnede begrunnelser, vil vi i det følgende bare kort markere utvalgte justeringsforslag i tråd med momenter nevnt ovenfor:

Kunnskap

I det fjerde strekpunktet som omhandler inngående kunnskap om «grunnleggende ferdigheter og kompetanser» mm, kan med fordel dannelsingsdimensjonen markeres: «...ledelse og vurdering av elevers lærings- og **dannings**prosesser og hva som fremmer elevers læring i fagene».

Tilsvarende i det femte strekpunktet som omhandler inngående kunnskap om «barns og ungdoms utvikling» mm, bør det (egen)kulturelle markeres: «...læring og danning i ulike sosiale, **kulturelle** og flerkulturelle kontekster...».

Ferdigheter

I forskriftenes andre strekpunkt kan med fordel det skapende aspektet som særlig kunstfagene representerer markeres. Skaping bør være et gjennomgående trekk i fremtidens skole, slik vi leser Ludvigsenutvalgets siste rapport (NOU 2015/8). Skaping understøtter kreativitetsbegrepet, men er ikke helt det samme. Vi foreslår følgende lille endring: «Kandidaten kan på faglig grunnlag ta ansvar for å utvikle og lede inkluderende, kreative, **skapende**, trygge og helsefremmende læringsmiljøer der opplæringen tilpasses ulike elevers behov og fører til gode faglige, sosiale og estetiske læreprosesser».

Her vil vi samtidig markere at det å «*utvikle og lede.... estetiske læringsprosesser*» forutsetter at studentene får tilegne seg et spekter av slike ferdigheter i løpet av utdanningen. Aktuelle rapporter (Bamford 2011, 2015) viser med stor tydelighet og alvor at kunstfagfeltet i lengre tid er blitt nedprioritert av myndighetene i norsk skole og lærerutdanning. Drama (og dans) er de fagene som er kommet dårligst ut etter de siste skolereformene. Vi vil gjerne bidra til medansvar for de fremtidige lektorenes estetiske og kunstfaglige kompetanse – noe som innebærer at studentene må få et bredere faglig og forskningsmessig fagvalg enn det de «etablerte» kunstfagene (kunst & håndverk, litteratur, musikk) leverer i dag.

Vi foreslår også – ut fra samme argumentasjon som ovenfor – en liten endring i forskriftenes strekpunkt 6:

«Kandidaten kan selvstendig og i samarbeid med andre analysere teorier, metoder **og former** innenfor fagområdene og bruke slik innsikt i forsknings- og utviklingsarbeid og for å fremme elevers vitenskapelige tenkemåte». Det formende og utformende bør være en del av ferdighetskravene både generelt og med tanke på at kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) er inkludert i forskriftenes overbygning.

Generell kompetanse

Også under dette punktet i forskriftene må kunst- og kulturdimensjonen markeres tydelig. Vi foreslår følgende justeringer i strekpunktformuleringene 2, 3 og 6:

- Kandidaten kan styrke internasjonale, **kulturelle** og flerkulturelle perspektiver ved skolens arbeid, stimulere til demokratisk deltakelse og bærekraftig utvikling.
- Kandidaten kan bygge relasjoner til og involvere elever og foresatte, samhandle aktivt som del av skolens profesjonsfellesskap, samarbeide med aktører relevante for skolens virksomhet og legge til rette for et trygt faglig, **kulturelt** og psykososialt skolemiljø.
- Kandidaten kan bidra aktivt til innovasjonsprosesser, ta ansvar for samarbeid om faglig og pedagogisk nytenking i skolen og involvere lokalt arbeids-, samfunns-, **kunst- og** kulturliv i opplæringen.

Vi ser det som viktig at læringsutbytteformuleringene ikke bare er profesjonsbegreper som lett kan forbli *honnørord*, men at de sikres realiseringer også direkte mot *fag*. Forskriftene må sikre at ansvaret for fagspesifikke arbeidskrav blir delegert til fagmiljøene.

§ 3 Struktur og innhold

Vi viser til innspill ovenfor i tilknytning til begrepene *undervisningsfag/skolerelevant fag* og gjentar viktigheten av at også drama kan studeres med et omfang på **60 sp** de første 3 år.

Dramaseksjonen er sterkt uenig i forslaget om å endre navnet på faget «**pedagogikk og elevkunnskap**» til «pedagogikk». Dette tror vi er uheldig med tanke på at det er flere fag som har et eierforhold til «pedagogikk og elevkunnskap». Eksempelvis har drama hatt 9 undervisningstimer i PEL-faget ved HiB, og hatt ansvar for den praktiske forprøven. I tillegg har drama være inne i GLU i alle skolefag med 6 undervisningstimer, inkludert REL. Vi ser imidlertid relevante og nære forbindelser mellom kunst- og kulturdimensjon i opplæringen og kunnskap om religion, livssyn og etikk. På dette grunnlaget foreslår vi at sistnevnte kunnskapsområde får et omfang på 10 sp og at dramapedagogikk får 5 sp i de nye lektorutdanningene. Vi foreslår dermed følgende endring i forskriftenes 4. avsnitt:

*«For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn er kunnskap om religion, livssyn og etikk tilsvarende **10 sp** og dramapedagogikk tilsvarende **5 sp** integrert i elevkunnskapsdelen av pedagogikkfaget (PEL)».*

Oppsummering: Struktur og innhold

Som kommentar til 4.-5. studieår vil dramaseksjonen på ny markere betydningen av at det må være en mulighet også innenfor normalløpene i de foreslåtte lektorutdanningene til å ta en master i drama/teater, ut fra et 60 sp kvalifiseringsnivå i faget i løpet av 1.-3. år. Ved landets ungdomskoler er det nå mange elever som tar valgfaget *Mellom sal og scene*. For å undervise i det faget, bør lærerne ha minimum 60 sp i dramapedagogikk/anvendt teater og aller helst en master.